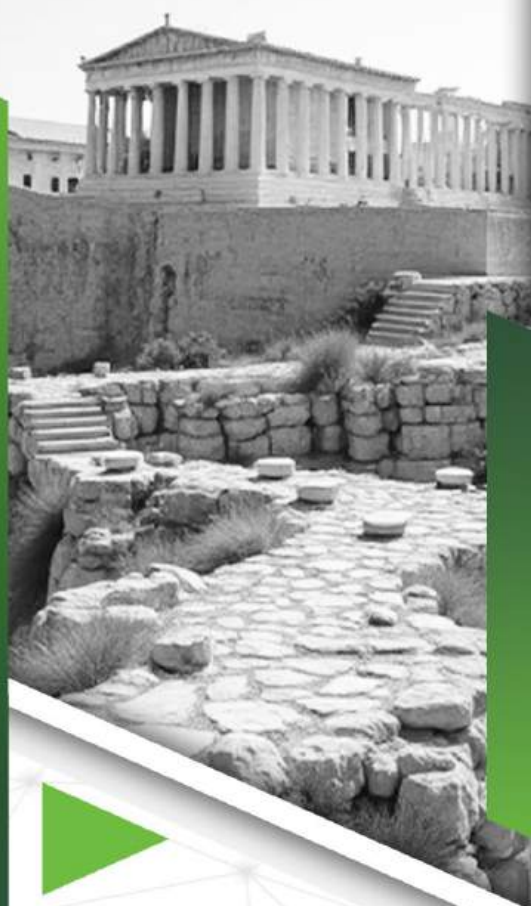

COLLECTION OF SCIENTIFIC PAPERS

ISSUE
№66

6TH INTERNATIONAL SCIENTIFIC
AND PRACTICAL CONFERENCE

**SCIENCE AND
INFORMATION
TECHNOLOGIES
IN THE MODERN WORLD**

APRIL 15-17, 2026
ATHENS, GREECE

ГНУЧКІ ТРАЄКТОРІЇ НАВЧАННЯ У ВІЙСЬКОВІЙ ЛІНГВОДИДАКТИЦІ: ВПРОВАДЖЕННЯ АДАПТИВНИХ МЕТОДИК ДЛЯ РІЗНОРІВНЕВИХ ГРУП СЛУХАЧІВ

Ільченко Анна Іванівна

доктор філософії, доцент

Кафедра мовної підготовки

Факультет лідерства

Інститут воєнно-морських сил

Одеська національна морська академія, Україна

Сучасна військова лінгводидактика постійно стикається з серйозним організаційним викликом: формування навчальних груп часто відбувається не за рівнем фактичного володіння іноземною мовою, а за військовим званням, підрозділом або наявністю вільного від служби часу. Це призводить до появи так званих різнорівневих груп (mixed-ability classes), де в одній аудиторії можуть перебувати військовослужбовці з ледь сформованим базовим рівнем (STANAG Level 1) та офіцери, які вже наближаються до вільного володіння оперативною мовою (STANAG Level 2 або 3). Традиційний підхід фронтального викладання «на середнього слухача» у такій ситуації зазнає повного краху, оскільки слабші курсанти або офіцери відчують постійну фрустрацію та демотивацію, а сильніші втрачають інтерес через відсутність належного когнітивного та лінгвістичного виклику. Ефективним вирішенням цієї проблеми є відмова від жорстких уніфікованих планів на користь гнучких траєкторій навчання та адаптивних методик, які дозволяють глибоко персоналізувати освітній процес у межах однієї аудиторії.

Фундаментом адаптивної методики у різнорівневих аудиторіях є концепція багаторівневих завдань (Tiered Tasks), яка методологічно спирається на таксономію когнітивних цілей Блума. Головний дидактичний імператив цього підходу полягає у використанні єдиного спільного автентичного матеріалу, який передбачає принципово різний ступінь складності опрацювання та глибини очікуваних результатів. Викладач категорично не повинен готувати різні тексти чи аудіозаписи для різних підгруп слухачів, оскільки така штучна сегрегація руйнує цілісність групи, порушує командний дух і суперечить принципам формування спільної ситуаційної обізнаності (Shared Situational Awareness), що є критично важливою для військових підрозділів. Натомість диференціюється виключно когнітивна та лінгвістична складність опрацювання єдиного інформаційного масиву.

Наприклад, під час опрацювання реального навігаційного попередження (NAVAREA) або штормового зведення, слухачі з нижчим рівнем лінгвістичної підготовки отримують завдання рецептивного характеру, що відповідають нижнім рівням когнітивної діяльності (знання та розуміння). Їхнє завдання —

застосувати навички вибіркового читання (scanning), щоб швидко ідентифікувати базову фактологічну інформацію: точні географічні координати небезпеки, час її виникнення та характер метеорологічної загрози. У практичному вимірі вони можуть перенести ці дані на тактичну мапу. Водночас більш підготовлені офіцери працюють з тим самим текстом попередження, але виконують завдання вищого когнітивного рівня продуктивного характеру (аналіз, синтез, оцінка). Вони повинні не лише зрозуміти текст, а й сформулювати розгорнуту усну доповідь для вищого командування, запропонувати та логічно обґрунтувати альтернативний курс корабля для уникнення небезпечної зони, або ж самостійно скласти нове формалізоване попереджувальне повідомлення (Warning Message) для інших суден ордеру за суворими натівськими стандартами форматування.

Для розширення цього підходу можна навести інший типовий приклад з практики військово-морської комунікації — опрацювання аудіоперехоплення радіообміну під час операцій з перехоплення на морі (Maritime Interdiction Operations — MIO). Уся група одночасно прослуховує автентичний запис виклику підозрілого судна по УКХ-зв'язку (VHF radio), що супроводжується акустичними перешкодами. Слухачі базового рівня отримують завдання заповнити стандартизований шаблон вахтового журналу: зафіксувати назву судна, його позивний, курс та швидкість. Це вимагає від них концентрації на розпізнаванні числівників, фонетичної абетки НАТО та базової морської лексики. Натомість офіцери з високим рівнем підготовки отримують завдання проаналізувати наміри капітана підозрілого судна на основі його інтонації та пауз, після чого вони мають виступити в ролі командира доглядової команди (VBSS Officer) і розробити план висадки на судно, узгодивши його зі штабом англійською мовою. Такий підхід гарантує рівноцінне залучення всієї групи до єдиного операційного контексту, зберігаючи при цьому адекватне інтелектуальне навантаження для кожного.

Для успішної імплементації цієї адаптивної методики розробникам навчальних програм та викладачам рекомендується дотримуватися кількох критично важливих принципів. По-перше, інструктаж та етап підготовки до виконання завдання (Pre-task phase) мають бути спільними для всієї аудиторії. Викладач проводить єдиний брифінг, вводить спільну термінологію та переконується, що загальний контекст операції зрозумілий усім. По-друге, надзвичайно ефективною рекомендацією є стратегічне об'єднання слухачів різних рівнів у пари (Peer-to-Peer Mentoring) на етапі виконання фінальної місії, що спирається на концепцію «зони найближчого розвитку» Л. Виготського. Більш досвідчений офіцер бере на себе роль командира (управління, складне говоріння, формулювання наказів), а менш підготовлений — роль оператора зв'язку або стернового (рецептивне сприйняття наказів, надання коротких стандартизованих відповідей). По-третє, критерії оцінювання результатів мають бути жорстко прив'язані до рівня складності завдання, а не до загального ідеального стандарту. Успішність виконання оцінюється за тим, чи впорався слухач зі своєю функціональною роллю в межах призначеного когнітивного

рівня, що нівелює страх помилки та підтримує високу мотивацію у всієї групи, незалежно від початкового рівня володіння мовою.

Іншим потужним та інноваційним інструментом гнучкого навчання є екологічна інтеграція механізмів військового управління безпосередньо у комунікативні симуляції через методику рольової диференціації (Role-driven Collaborative Learning). У сучасній різнорівневій аудиторії об'єктивна різниця в іншомовній компетенції може бути успішно та абсолютно природно компенсована правильним, методично обґрунтованим призначенням комунікативних функцій під час проведення штабних або тактичних ігор. З дидактичної точки зору, сувора військова ієрархія ідеально накладається на розподіл лінгвістичного навантаження, дозволяючи кожному слухачу працювати у власній зоні найближчого розвитку. Наприклад, під час детального моделювання штатних чи аварійних ситуацій на капітанському містку за допомогою навігаційних тренажерів, сильніший слухач цілеспрямовано бере на себе роль вахтового офіцера (Officer of the Watch) або командира корабля. Ця посада вимагає від нього продукування складних, граматично розгорнутих та нестандартних наказів, ведення спонтанних переговорів по радіостанції (VHF communications) із зовнішніми абонентами та миттєвої мовленнєвої реакції на непередбачувані ввідні дані. Натомість менш підготовлений слухач стратегічно призначається на роль стернового (Helmsman), оператора радіолокаційної станції або сигнальника. На цих позиціях від нього вимагається переважно чітке рецептивне розуміння команд, бездоганне використання жорстко стандартизованих кліше (зокрема, згідно зі Стандартним морським навігаційним словником-розмовником — SMCP, наприклад: "Hard-a-port", "Steady as she goes") та правильне, алгоритмічне підтвердження отриманої інформації за суворими правилами замкненого циклу комунікації (closed-loop communication).

Такий архітектурний розподіл ролей створює ідеальне, психологічно безпечне середовище для природного взаємонавчання (Peer Tutoring). Слабші учасники підтягуються за лідером-командиром без руйнівного страху публічної лінгвістичної помилки (відбувається різке зниження афективного фільтра), оскільки їхня власна мовленнєва партія є функціонально вужчою, високо структурованою та значно менш стресовою, але водночас критично важливою для успішного виконання загальної навчально-бойової задачі всієї команди. Як додаткову практичну рекомендацію для розширення цього підходу, викладачам варто впроваджувати рольові симуляції з боротьби за живучість корабля (Damage Control). У цьому інтенсивному сценарії офіцер з високим рівнем володіння англійською мовою виступає координатором, який збирає доповіді з відсіків та формує комплексний ситуаційний звіт (SITREP) для вищого командування, використовуючи пасивний стан та складну описову термінологію. Водночас слухачі з початковим або середнім рівнем працюють як командири аварійних партій на місцях, передаючи гранично короткі, відпрацьовані до автоматизму повідомлення про клас пожежі, стан затоплення чи статус евакуації. Ключовою виробленою рекомендацією для викладача на фінальному етапі підбиття підсумків (After Action Review) є аналіз ефективності

виконання саме оперативного завдання через призму комунікації: успішність оцінюється не за кількістю дрібних фонетичних чи граматичних помилок стернового, а виключно за тим, чи призвела його комунікація з вахтовим офіцером до правильного тактичного маневру судна. Це остаточно цементує прагматичну цінність англійської мови як інструменту операційної взаємосумісності, виживання та досягнення мети, незалежно від поточного рівня володіння нею окремим військовослужбовцем.

Невід'ємною складовою індивідуалізації освітньої траєкторії є фундаментальне переведення роботи з термінологічним апаратом у площину абсолютної когнітивної автономії слухача. Розробка, структурування та постійне вдосконалення особистих військових чи військово-морських глосаріїв стає саме тим надпотужним адаптивним інструментом, який дозволяє кожному військовослужбовцю рухатися у власному темпі без відриву від загального контексту заняття. Як ключову методичну рекомендацію варто запровадити практику укладання індивідуальних або підрозділових англо-українських глосаріїв військової та військово-морської термінології як обов'язкового елементу самостійної роботи (Self-Directed Learning). У межах однієї аудиторії військовослужбовці з базовим рівнем (STANAG Level 1) зосереджуються на кристалізації розуміння та категоризації основної оперативної лексики, тактичних абревіатур (наприклад, ASW — Anti-Submarine Warfare, ROE — Rules of Engagement) та стандартних протоколів радіообміну. Їхня лексикографічна діяльність зводиться до формування надійного фундаменту для безпомилкового виконання прямих наказів.

Водночас, працюючи з тією ж темою чи документом, офіцери з вищим рівнем лінгвістичної компетенції (STANAG Level 2-3) отримують рекомендацію самостійно розширювати свої глосарії за рахунок складної управлінської термінології та лексики рівня оперативного планування (Command and Control). Вони фіксують ідіоматичні та фразові конструкції, що специфічно використовуються в об'єднаних багатонаціональних штабах (наприклад, метафоричні концепти на кшталт "tip of the spear" або "force multiplier"), а також виписують лінгвокультурні нюанси дипломатичного протоколу. Практичним прикладом такого поглибленого підходу є фіксація стратегій пом'якшення (mitigation strategies), коли офіцер занотовує не просто прямий переклад дієслова «наказувати», а цілий спектр його модальних заміників для коректної штабної взаємодії із союзниками. Для ефективної реалізації цієї методики викладачу рекомендується регулярно проводити сесії «термінологічної синхронізації», під час яких сильніші слухачі презентують свої складні лексичні знахідки менш підготовленим колегам, виступаючи в ролі експертів-наставників.

Таким чином, комплексне впровадження гнучких освітніх траєкторій та багаторівневих завдань концептуально перетворює проблему різнорівневої групи на беззаперечну дидактичну перевагу. Вона дозволяє викладачу змодельювати в аудиторії максимально реалістичне операційне середовище (наприклад, роботу об'єднаної оперативної групи — Joint Task Force), де військовослужбовці з абсолютно різним рівнем іншомовної підготовки та

різними функціональними ролями змушені ефективно, доповнюючи одне одного, співпрацювати заради досягнення спільної навчально-бойової мети. Цей підхід остаточно руйнує академічну ізоляцію слухачів, формуючи у них навички реальної командної роботи в умовах лінгвістичної та когнітивної асиметрії, що є типовою для сучасних багатонаціональних військових операцій.

Список використаних джерел

1. Levytska A. Changes in english grammar under the influence of text messaging and social media XXXVII international scientific and practical conference «Modern Problems of Science and Technology: Prospects for Further Development» September 4-6, Bergen, Norway 2024. 127-133 p. див
2. Levytska A. English Language in the Digital Literacy Era Challenges for Teaching and Learning XXXVIII international scientific and practical conference «Development of Modern Science: State, Problems and Prospects» September 11-13 Brno, Czech Republic 2024. с.151-154 див
3. Levytska A. Linguistic rubicon: Can artificial intelligence be a bearer of language? Modern trends in the development of economy, technology and industry 15/02/2024 Canada, Toronto – с. 114-115 див
4. Ільченко А.І. Англійська мова як складова бойової спроможності: трансформація підготовки офіцерів ЗСУ в реаліях сучасної війни Modern science: research, economy, and innovation. Collection of Scientific papers with proceeding of the 4th international scientific and practical conference. січень 21-23, 2026. Загреб, Хорватія с.227-231
5. Ільченко А.І. Мовна підготовка офіцерів ЗСУ в умовах воєнного стану: виклики, досвід та стратегічні перспективи впровадження стандартів НАТО Global trends in science, technology and economy Collection of Scientific papers with proceeding of the 4th international scientific and practical conference січень 14-16, 2026. Грац, Австрія с.288-292
6. Левицька А.І. Кир'язова О.В. Циба А.А. Вивчення англійської мови через активні методи, такі як рольові ігри, клінічні симуляції та практичні завдання з медичної сфери Інноваційна педагогіка. Одеса, 2024 № 66. С. 139-141
7. Левицька А.І. Профілактика та реабілітація психосоматичних розладів у правоохоронців Всеукраїнська конференція Актуальні питання фізичної та тактико-спеціальної підготовки здобувачів вищої освіти м. Львів 28 листопада 2024р 173-175с. див
8. Левицька А.І. Юрченко М.В. Формування комунікативної компетенції в освітньому процесі: Досвід для вчителів англійської мови та застосування в інших предметах Інноваційна педагогіка. Одеса, 2023 № 65. Ч. 2. С. 66-69
9. Ляшкевич А. І. Особливості підготовки майбутніх офіцерів військово-морських сил України в умовах переходу на стандарти НАТО //Сучасний стан та тенденції розвитку науки та освіти. – 2025. – С. 153.
10. Серебрянська І. М. Мовна підготовка військовослужбовців у контексті академічного військового співробітництва //Південний архів (філологічні науки). – 2024. – №. 99. – С. 64-70.